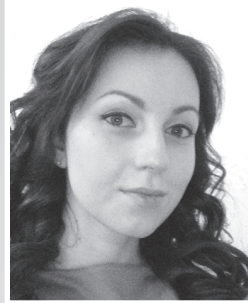

ПРАКТИКА РЕГІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

УДК 338.2

Пухтаєвич Г.О.
кандидат економічних наук,
професор кафедри
макроекономіки
та державного
управління
ДВНЗ «Київський
національний
економічний
університет імені
Вадима Гетьмана»

Сакір-Молочко Н.В.
провідний спеціаліст відділу
ресурсного
забезпечення розвитку
територій та
з питань державного
сектора економіки
Департаменту
економічного розвитку
Чернігівської ОДА

Анотація. Стаття присвячена дослідженню практики регіонального економічного співробітництва Чернігівської області. Географічне положення Чернігівської області та розвинута транспортна мережа дають можливість проводити ефективну економічну діяльність. Автори пропонують ефективні інструменти, що допоможуть вдосконалити регіональне економічне співробітництво області.

Ключові слова: регіональне економічне співробітництво, економічна співпраця, єврорегіон, Чернігівська область.

Аннотация. Статья посвящена исследованию практики регионального экономического сотрудничества Черниговской области. Географическое расположение Черниговской области и развитая транспортная сеть дают возможность проводить эффективную экономическую деятельность. Авторы предлагают эффективные инструменты, которые помогут усовершенствовать региональное экономическое сотрудничество области.

Ключевые слова: региональное экономическое сотрудничество, еврорегион, Черниговская область.

Abstract. The article deals with the practice of regional economic cooperation of Chernihiv region. The geographical position of Chernihiv region and its developed transportation network provide an opportunity to pursue effective economic activity. The authors offer effective tools of improving regional economic cooperation area.

Keywords: regional economic cooperation, economic cooperation, the Euroregion, Chernihiv region.

Постановка проблеми. Чернігівська область має унікальне географічне положення, потужний природно-ресурсний та виробничий потенціал, що дає можливість проводити ефективну зовнішньоекономічну політику. Детальний аналіз регіонального економічного співробітництва області є надзвичайно важливим для визначення напрямів вдосконалення такої діяльності та для розробки інструментів, що використовуватимуться при здійсненні державного регулювання регіонального економічного співробітництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням регіонального економічного співробітництва Чернігівської області займаються переважно державні установи – Державна служба статистики України, Відділ зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності та міжрегіонального співробітництва управління з питань зовнішніх зносин та торгівлі Департаменту економічного розвитку Чернігівської облдержадміністрації, Головне управління статистики у Чернігівській області, Постійна комісія з питань міжрегіонального і транскордонного співробітництва. Також науковці Бутко М.П., Брусенко М.А., Русманенко О.А., Черниченко О.І. займаються питаннями регіонального економічного співробітництва Чернігівської області.

Постановка завдання. Враховуючи те, що питаннями аналізу регіонального економічного співробітництва Чернігівської області займаються переважно державні установи, результатом такого аналізу є суто статистична звітність з відсутністю проведеного аналізу отриманих показ-

ників та зроблених на його основі висновків. Головною метою даної статті є визначення основних інструментів державної політики, які дозволять підвищити ефективність регіонального економічного співробітництва області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світове господарство на сучасному етапі розвитку характеризується прискоренням та поглибленням процесу глобалізації, а отже внаслідок розширення та укріплення взаємозв'язків та взаємозалежностей між країнами формується загальносвітовий інформаційний, валютно-фінансовий, торговельний, інфраструктурний простір. Спектр суб'єктів світового господарства значно розширюється, і окремі регіони держав стають повноцінними учасниками міжнародної конкуренції за рахунок потужної ресурсної бази і ефективної системи управління локальною економікою.

Президент Асамблеї європейських регіонів Люк Ван де Бранде у своїй передмові до «Декларації щодо регіоналізму в Європі» зазначив, що «регіони – головні підвалини демократії; вони є опорою культурного різноманіття в Європі, основними партнерами в соціально-культурному розвитку. Ось чому саме вони мають взяти на себе відповідальність в тих галузях, де в них є перевага серед інших: в економіці (зайнятність), в культурі, у захисті навколишнього середовища, в регіональному та загальнодержавному плануванні в наукових дослідженнях, тощо» [5].

Американський вчений, соціолог, футуролог Джон Нейсбіт ще у 80-х роках ХХ століття зазначав, що «чим вищий є рівень глобалізації, тим потужнішими стають її найдрібніші учасники» [9, с.34]. Даний парадокс можна пояснити тим, що в процесі укріплення та диверсифікації внутрішніх зв'язків суспільства зростає рівень його економічної та соціальної консолідації, а в процесі ефективного використання внутрішніх ресурсів суспільство краще пристосовується до умов глобального ринку.

Використання нових можливостей глобалізації та створення локальних конкурентних переваг дозволяє регіонам не лише зміцнювати власний міжнародний конкурентний статус, а й сприяти підвищенню рівня конкурентоспроможності національної економіки [7, с. 30].

Оскільки регіони перетворились на стратегічних гравців гео економічного просто-

ру, була розроблена концепція міжнародної конкурентоспроможності національних регіонів.

Концепція міжнародної конкурентоспроможності національних регіонів у своєму розвитку пройшла три етапи, які відповідають трьом напрямкам розвитку даної концепції. На кожному з етапів регіон аналізували як: центр експортної спеціалізації, джерело збільшення прибутків, епіцентр акумуляції знань.

Основою для першого напрямку концепції міжнародної конкурентоспроможності національного регіону стали положення теорій міжнародної торгівлі, теорій розміщення та економічного районування. Виробнича спеціалізація регіону на теоретичному рівні розглядалась ще класиками політекономії – А. Смітом та Д. Рікардо, а також економістами – Е. Хекшером та Ю. Оліном.

А. Сміт у теорії абсолютних переваг та Д. Рікардо у теорії відносних переваг дійшли висновку, що найбільш конкурентоспроможними суб'єктами міжнародної торгівлі є такі, рівень виробничих витрат котрих є найбільш низьким, а цінові чинники є основними у конкурентній боротьбі. Але ці теорії не охоплюють наукомісткі галузі, в яких основними у конкурентній боротьбі є не цінові чинники, а інноваційні та технологічні.

Пізніше принципи відносних переваг були модифіковані шведськими економістами Е. Хекшером та Б. Оліном, які визначили, що чинники, а не умови виробництва є основою зовнішньої торгівлі. Проте і дана теорія має недоліки: вона базувалась на припущенні, що всі країни використовують однакову технологію, що не є можливим в сучасних умовах.

Концепція міжнародної конкурентоспроможності регіону формувалась також на основі теорій розміщення, які вперше пов'язали спеціалізацію виробничих підприємств з їх розміщенням. Невдовзі була виявлена обмеженість даних теорій, оскільки вони досліджували суб'єкти ринкових відносин у стані ізоляції, тобто передбачали стан ринкової рівноваги, а така ситуація не може спостерігатись в умовах ринкової кон'юнктури.

Згодом почала формуватись регіональна наука як нова галузь суспільних наук. Регіональна наука, на відміну від теорій розміщення, спрямована саме на виконання конкретних практичних завдань [4, с. 128].

В СРСР використовувались моделі те-

риторіально-промислових комплексів (ТПК), які радянські вчені ототожнювали з економічними районами: «економічний район являє собою територіально-промисловий комплекс, який забезпечує найбільш повне та раціональне використання природних і трудових ресурсів району» [8, с. 14]. У ході ускладнення територіально-виробничої системи СРСР економічні райони були поділені на підрайони, а ТПК стають формою організації виробничих сил. Радянським вченим М.К. Бандманом ТПК був визначений як «планово створювана сукупність об'єктів різних секторів господарства, які взаємопов'язані та створені для спільного розв'язання однієї чи кількох народногосподарських проблем, виділяються розмірами виробництва та чіткою спеціалізацією в масштабі країни і свого економічного району; сконцентровані на обмеженій, обов'язково компактній території і володіють необхідним набором та обсягом ресурсів; ефективно використовують локальні та отримані ззовні ресурси і забезпечують охорону навколишнього середовища; мають єдину виробничу та соціальну інфраструктуру» [2, с. 100]. Недоліком ТПК була чітка прив'язка до умов функціонування планової економіки, проте основні ідеї ТПК стали поштовхом для розвитку кластерної концепції.

На основних засадах теорії відносних переваг англійськими дослідниками Х.Армстронгом і Дж.Тейлором була розроблена теорія регіональної експортної спеціалізації. Суть даної теорії полягає в тому, що регіони спеціалізуються на тих сферах, для розвитку котрих у них є необхідні факторні переваги.

Отже, перший напрям концепції міжнародної конкурентоспроможності національного регіону відзначається тим, що процес формування відносних переваг суб'єктів господарювання досліджується у безпосередньому зв'язку з розміщенням даних суб'єктів. Недоліком цього напрямку є те, що національні регіони не розглядаються як самостійні учасники економічних відносин.

Другий напрям концепції міжнародної конкурентоспроможності національного регіону формувалася у період, коли спостерігалось підвищення автономності і ролі окремих регіонів у розвитку національних економік. У цей період виник і феномен «нового регіоналізму». Поняття нового регіоналізму об'єднує ряд різнорідних процесів, суть яких в утворенні регіонів,

які не пов'язані з офіційними адміністративними кордонами та характеризуються високим міжнародним конкурентним статусом [3, с. 16].

Як наслідок розвитку нового регіоналізму виникли декілька теорій, які розглядали окремі національні регіони як самостійних учасників глобальних ринкових відносин. Такими теоріями є теорія «гнучкої спеціалізації» М.Піоре та Ч.Сейбола, теорія кумулятивної конкурентоспроможності регіону МакКомбі та Сеттерфілда, теорія регіонального внутрішнього зростання Р.Мартіна та П.Санлея.

Вагому роль регіонів у розвитку економіки країни в цілому обґрунтував ще А. Маршал у своїй теорії індустріальних районів, згідно з якою конкурентоспроможність промислової спеціалізації, з одного боку, пов'язана з географічним розташуванням, а з іншого боку, сприяє розвитку локальних економічних утворень.

Ідеї А. Маршала розвивались італійськими дослідниками М. Піоре та Ч. Сейбл, які розробили теорія «гнучкої спеціалізації», в якій наголошується на тому, що географічно сконцентровані підприємства функціонують ефективно за рахунок конкурентних переваг, що зумовлені «гнучкою» спеціалізацією та виникненням ефекту заощадження на масштабах виробництва.

Дж. МакКобі та М. Сеттерфілд у теорії кумулятивної конкурентоспроможності регіону зазначають, що існує цикл підвищення рівня конкурентоспроможності регіону, ключовим елементом якого є співвідношення світових та експортних цін на експортну продукцію регіону.

Отже, другий напрям концепції міжнародної конкурентоспроможності національного регіону об'єднує теорії, в яких регіони розглядаються як самостійні учасники глобальних економічних відносин. Недоліком даного напрямку є те, що основними чинниками формування локальних конкурентних переваг визначаються матеріально-речові та енергетичні засоби виробництва, що не відповідає постіндустріальним тенденціям розвитку сучасної світової економіки.

Третій напрям концепції міжнародної конкурентоспроможності національного регіону сформувався в умовах, коли інформація стала фундаментальним ресурсом конкурентної боротьби.

Підвищення впливу науково-технічного прогресу на сферу економічної діяльності сприяло розвитку теорії «дифузії но-

вовведень» Г. Хеггерстранда, суть якої полягає в обґрунтуванні неминучої появи територіальних диспропорцій, що формуються внаслідок стихійного впровадження нововведень в умовах ринкової економіки та дії закону нерівномірності економічного розвитку [10, с. 38].

В результаті появи теорії «дифузії нововведень» виникло поняття динамічних пропульсивних галузей. Французький економіст Ф. Перру розробив теорію «полюсів зростання», в якій описав виникнення полюсів зростання за рахунок поширення нововведень, що концентруються навколо ключової галузі. Ж. Будвіль вдосконалив теорію Ф. Перру та розробив регіональне тлумачення полюсу зростання і довів, що окремі національні регіони можуть бути самостійними гравцями на міжнародних ринках.

Ідею нерівномірного розвитку продовжила розвивати Джен Джейкобс у теорії урбаністичного зростання, у якій вона запропонувала поняття «регіону-міста», що є середовищем забезпечення регіонального добробуту.

Американська дослідниця Е. Меркузен ввела поняття «міст, які притягують». Такі міста володіють особливими характеристиками, а саме: забезпечують вище середнього по країні рівень економічного розвитку регіону; захищають регіон від безробіття, фірми від банкрутства та політичної нестабільності; забезпечують населення новими робочими місцями та нівелюють нерівномірність розподілу доходів; стимулюють участь робітників у процесі прийняття рішень; сприяють взаємодії між фірмами та місцевими органами влади.

Американський професор М. Портер запровадив поняття «кластер» – група географічно сусідніх взаємопов'язаних компаній та пов'язаних з ними організацій, які діють у певній сфері і характеризуються спільністю діяльності та взаємодоповнюють одна одну [1, с. 207].

Американський економіст М. Енрайт обґрунтував існування регіонального кластера, що являє собою географічну агломерацію фірм, які працюють в одній або кількох споріднених галузях господарства.

Отже, третій напрям концепції міжнародної конкурентоспроможності національного регіону включає теорії, в яких регіон розглядається як епіцентр виникнення нових знань. Даний напрям повністю відображає сучасні тенденції функціонування світової економіки та надає

теоретичне та практичне забезпечення для розвитку міжнародної конкурентоспроможності національних регіонів.

Дослідивши та проаналізувавши вищеописані напрями та теорії, можемо зробити висновок, що регіон став повноцінним суб'єктом економічних відносин і для підвищення його конкурентоспроможності необхідно всебічно використовувати напрацювання провідних економістів світу, враховуючи особливості кожного конкретного регіону.

Чернігівська область утворена в жовтні 1932 року. За площею це одна з найбільших областей України (близько 31,9 тис. кв. км). Розташована вона в північній частині України, на кордоні трьох держав, межує з Брянською областю Росії, Гомельською областю Білорусі, Київською, Сумською та Полтавською областями України.

Область має індустріально-аграрну структуру господарства.

У галузевій структурі промисловості області домінують с: харчова, паливна, машинобудівна і металообробна, целюлозно-паперова, легка. Помітне місце займає електроенергетика, хімічна та нафтохімічна промисловість.

Чернігівщина має значний сільськогосподарський потенціал. Галузь майже повністю забезпечує потреби області в сільськогосподарських продуктах, більшість з яких має значні експортні можливості.

Чернігівщина один з небагатьох регіонів України, де зосереджений значний туристичний та рекреаційний потенціал.

В Чернігівській області державне регулювання регіонального економічного співробітництва здійснюється Департаментом економічного розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації, Чернігівським регіональним комітетом з економічних реформ та Комісією з питань міжрегіонального і транскордонного співробітництва Чернігівської обласної ради.

Департамент економічного розвитку є структурним підрозділом Чернігівської обласної державної адміністрації.

Основним завданням Департаменту економічного розвитку є забезпечення реалізації на території Чернігівської області: державної політики економічного і соціального розвитку; державної регіональної політики; державної цінової політики; державної промислової політики; державної політики у сфері інвестиційної

діяльності та державно-приватного партнерства; державної політики з питань розвитку підприємництва, державної регуляторної політики, державної політики у сфері надання адміністративних послуг, в тому числі документів дозвільного характеру; державної політики у сфері торгівлі та побутових послуг; державної політики у сфері управління об'єктами державної власності; єдиної державної зовнішньоекономічної політики та відповідних заходів у сфері зовнішніх зносин [6].

Безпосередньо питаннями регіонального економічного співробітництва в структурі Департаменту економічного розвитку займається відділ зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності та міжрегіонального співробітництва, що входить до складу Управління з питань зовнішніх зносин та торгівлі.

У ході реалізації своїх завдань Департамент економічного розвитку здійснює відповідні функції, використовуючи методи державного регулювання економіки в процесі регулювання регіонального економічного співробітництва.

Правовими методами регулювання регіонального економічного співробітництва є: розробка проекту регіональної стратегії розвитку; участь у розробленні проектів прогнозів економічного і соціального розвитку України на середньо- та короткостроковий період і загальнодержавних програм економічного, соціального розвитку, інших державних цільових програм; розроблення проектів (програм) транскордонного співробітництва; участь у розробці стратегічних і програмних документів з питань залучення зовнішньої допомоги ЄС відповідно до пріоритетних напрямів економічного і соціального розвитку України; участь у підготовці пропозицій до проектів міжрегіональних угод та відповідних планів (програм) заходів до них, меморандумів, протоколів зустрічей делегацій і робочих груп та комюніке з питань міжнародного співробітництва; внесення в установленому порядку пропозиції з питань удосконалення чинного законодавства України; розробка проектів розпоряджень голови обласної державної адміністрації, а у визначених законом випадках - проектів нормативно-правових актів з питань реалізації галузевих повноважень; участь у погодженні проектів нормативно-правових актів, розроблених іншими органами виконавчої влади.

Адміністративними методами регулювання регіонального економічного співробітництва є: участь у підготовці пропозицій щодо вдосконалення порядку регулювання цін в окремих галузях, регулювання (встановлення) цін і тарифів на товари і послуги в межах наданих обласній державній адміністрації повноважень; участь у підготовці пропозицій щодо формування переліку товарів, експорт (імпорт) яких підлягає ліцензуванню.

Економічними методами регулювання регіонального економічного співробітництва є: розробка та організація реалізації заходів, спрямованих на нарощування інвестиційних ресурсів, створення сприятливого інвестиційного клімату; сприяння формуванню інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва; участь у розробленні пропозицій щодо забезпечення сприятливих умов діяльності підприємств торгівлі, ресторанного господарства та побутового обслуговування; сприяння розвитку міжрегіонального співробітництва суб'єктів малого і середнього підприємництва; сприяння впровадженню інноваційних технологій, підвищенню конкурентоспроможності виробництва і якості продукції, створенню центрів, технопарків, тощо.

Пропагандистськими методами державного регулювання регіонального економічного співробітництва є: інформування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності регіону про накази Мінекономрозвитку щодо застосування (скасування, зміни виду, припинення дії) спеціальних санкцій, передбачених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»; сприяння в межах своїх повноважень (разом з іншими структурними підрозділами обласної державної адміністрації) участі підприємств та організацій області у виставково-ярмаркових та презентаційних міжнародних заходах, які проводяться в Україні та за кордоном; надання суб'єктам господарської діяльності регіону інформації щодо пропозицій іноземних підприємств зі співробітництва, сприяє поширенню комерційних пропозицій підприємств та організацій області за межами України.

Отже, Департамент економічного розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації застосовує весь арсенал методів державного регулювання регіонального економічного співробітництва. Проте варто зазначити, що вищезазначена діяльність Департаменту носить здеб-

ільшого теоретичний характер, оскільки підсумком такої діяльності є переважно розробка відповідних документів, які в результаті майже не дають практичних результатів.

При голові Чернігівської ОДА діє Регіональний комітет з економічних реформ, він є консультативно-дорадчим органом і утворений на виконання Указів Президента України № 273 від 26.02.2010 «Про утворення Комітету з економічних реформ», № 274 від 26.02.2010 «Про невідкладні заходи з подолання бідності», №355 від 17.03.2010 «Питання Комітету з економічних реформ».

Метою діяльності Комітету є моніторинг ходу економічних реформ в області та підготовка за результатами такого моніторингу пропозицій національному Комітету з економічних реформ.

До складу Комітету входять представники місцевих органів виконавчої влади, керівники територіальних представництв центральних органів виконавчої влади в області, депутати обласної ради, провідні фахівці наукових установ, представники обласних організацій роботодавців та громадських організацій.

В Комітеті утворюються тимчасові робочі групи за основними напрямками економічних реформ. Діяльність таких робочих груп координується та узгоджується як з діяльністю Комітету, так і з діяльністю відповідної робочої групи національного Комітету.

Питаннями регіонального економічного співробітництва в Регіональному комітеті з економічних реформ займається робоча група з регіонального економічного розвитку в межах напрямку зовнішньоекономічної діяльності та міжрегіонального співробітництва.

Протягом 2010-2014 років в рамках роботи Комітету було проведено ряд зустрічей представників Чернігівської облдержадміністрації з Надзвичайними та Повноважними Послами наступних країн: США, Аргентинська Республіка, Великобританія, Китайська Народна Республіка, Республіка Індонезія, Естонська Республіка, Королівство Нідерланди, Киргизька Республіка, Туркменістан, Республіка Казахстан, Республіка Узбекистан, Фінляндської Республіки. На зустрічах відбулось ознайомлення з основними напрямками розвитку регіону та подальшими перспективами, а також були обговорені питання торгівельно-економічної та інвестиційної співпраці, активізації двос-

тороннього співробітництва Чернігівської області та вищезазначених країн.

Питання щодо перспектив співробітництва у відповідних сферах обговорювались і на зустрічах голови Чернігівської облдержадміністрації з представниками окремих іноземних компаній – фармацевтичного концерну «Конарк» (Республіка Індія), будівельної компанії «Nantong Construction Contracting Co., Ltd» (Китайська Народна Республіка), компанії «Нью Грін Фенс» (Китайська Народна Республіка), компанії «China Machine-Building International Corporation» (Китайська Народна Республіка), компанії «САМСЕ» (Китайська Народна Республіка).

За сприяння Комітету було проведено: V Міжнародний інвестиційний Форум за участю керівників дипломатичних та торговельно-економічних місій іноземних країн, представників міжнародних організацій, іноземних інвесторів, на якому відбулось підписання міжрегіональних угод, інвестиційних договорів; II Українсько-Російського міжрегіональний економічний форум «Науково-технічне співробітництво регіонів та міжрегіональна виробнича кооперація», на якому були обговорені питання митного, транспортного, наукового та промислового співробітництва, підписано договори стосовно зміцнення взаємовідносин між регіонами двох країн, спрощення митного контролю та перетину кордонів; V Міжрегіональний туристичний форум «Чернігівщина туристична-2012».

Також було проведено семінари: семінар для голів територіальних громад прикордонних районів за участю представників Сіверського інституту регіональних досліджень, Ради муніципальних одиниць Брянської області, Чернігівського центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, Брянського філіалу Російської академії народного господарства і державної служби при Президентові Російської Федерації на тему: «Міжсекторальна співпраця як інструмент розвитку територіальних громад прикордонних районів Брянської (Російська Федерація) та Чернігівської областей» (на виконання Плану заходів щодо співпраці Чернігівської, Брянської, Гомельської областей у рамках «Єврорегіону “Дніпро”» на 2012 – 2013 роки); навчальний семінар за підтримки Мінекономрозвитку і торгівлі України і товариства GIZ (Німеччина) для

економічних служб міст та районів на тему: «Практичні аспекти і міжнародний досвід щодо створення та успішного розвитку інноваційних центрів і технопарків в ЄС, Німеччині і Східній Європі».

Серед інших заходів, пов'язаних з регіональним економічним співробітництвом, що відбувались в рамках діяльності Регіонального комітету з економічних реформ, слід зазначити наступні: зустріч заступника голови облдержадміністрації з директором ДП «Державний інформаційно-аналітичний центр моніторингу зовнішніх товарних ринків», на якій були обговорені питання налагодження співробітництва сторін шляхом реалізації відповідного Меморандуму про взаєморозуміння; участь делегації області у зустрічі керівників прикордонних регіонів (Чернігівської, Волинської, Житомирської, Київської, Рівненської областей), в рамках якої відбулося засідання робочої групи з питань міжрегіонального співробітництва Міжурядової українсько-білоруської змішаної комісії з питань торговельно-економічного співробітництва; участь начальника головного управління економіки облдержадміністрації у засіданні Підкомісії з питань міжрегіонального та прикордонного співробітництва Комітету з питань економічного співробітництва Українсько-Російської міждержавної комісії; спільне розширене засідання Регіонального комітету з економічних реформ та Ради вітчизняних та іноземних інвесторів у Чернігівській області; двостороння зустріч Міністра юстиції України, Міністра юстиції Республіки Білорусь, голови Чернігівської обласної ради, голови Чернігівської обласної державної адміністрації, на якій було обговорено стан та перспективи транскордонного співробітництва; зустріч заступника голови обласної державної адміністрації з індійськими інвесторами.

Останній захід в рамках діяльності Регіонального комітету з економічних реформ відбувся в лютому 2014 року, після чого практична діяльність Комітету припинилась, попри те, що згідно з затвердженим орієнтовним планом-графіком засідань Регіонального комітету з економічних реформ Комітет має розглядати питання в межах своїх повноважень протягом всього 2014 року [6].

Чернігівська обласна рада здійснює регулювання регіонального економічного співробітництва шляхом прийняття відповідних рішень, розробкою яких займаєть-

ся постійна комісія з питань міжрегіонального і транскордонного співробітництва.

Основними рішеннями обласної ради 6-го скликання (яку було обрано в 2010 році), що регулюють питання регіонального економічного співробітництва є: «Про обрання постійної комісії з питань міжрегіонального і транскордонного співробітництва», «Про затвердження Регіональної цільової програми розвитку зовнішньоекономічної діяльності на 2011-2015 роки», «Про програму інвестиційного розвитку Чернігівської області на 2011-2015 роки».

Метою Регіональної цільової програми розвитку зовнішньоекономічної діяльності на 2011-2015 роки є розкриття експортного та транскордонного потенціалів регіону за рахунок: сприяння органами виконавчої влади формуванню його позитивного іміджу на міжнародній арені; інформаційного та організаційного забезпечення відповідно експортної діяльності та транскордонного співробітництва; співробітництва з міжнародними організаціями та участь у них в рамках діючого законодавства України; сприяння співробітництву адмінтериторій з організаціями-грантодавцями; організації робіт щодо розвитку співробітництва в рамках Єврорегіону «Дніпро».

Метою програми інвестиційного розвитку Чернігівської області на 2011-2015 роки є досягнення суттєвого збільшення обсягів залучених інвестицій в економіку області, в тому числі іноземних, для забезпечення сталого економічного зростання та створення нових високооплачуваних, кваліфікованих робочих місць, привабливого інвестиційного іміджу та розвиненої інфраструктури за рахунок підвищення рівня інвестиційної привабливості області, покращення її інвестиційного клімату, максимального використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу.

Важливою сферою регіонального співробітництва Чернігівської області є участь у діяльності Єврорегіону «Дніпро».

Завдяки вигідному географічному положенню Чернігівська область разом з Гомельською областю Республіки Білорусь та Брянською областю Російської Федерації входить до Єврорегіону «Дніпро».

Міжрегіональне і прикордонне співробітництво – це важливий сегмент українсько-білоруських торговельно-економічних відносин. Підґрунтям цих відносин є історично-традиційно встановлені стосунки і сформована за останні 10 років договірна база, зокрема: Міждержавна про-

грама довгострокового економічного співробітництва України з Республікою Білорусь на 1999-2008 роки; Угода між Урядом України і Урядом Республіки Білорусь про співробітництво з прикордонних і митних питань; Угода про співробітництво прикордонних областей України та Республіки Білорусь між Урядом України і Урядом Республіки Білорусь; 7 міжурядових і міжвідомчих угод (протоколів) щодо прикордонних питань; 53 угоди між органами влади українських і білоруських областей та міст.

Основні мотиви для співробітництва з областю: соціальний спокій, юридична безпека, державні гарантії, сприятливі кліматичні умови, вигідне географічне положення на перетині важливих міжнародних залізничних ліній й автомагістралей, досвід співробітництва із закордонними підприємствами й фірмами різних форм власності, наявність ресурсів для розвитку аграрно-промислового комплексу, активна підтримка структурами влади продуктивних інвестицій, виключення обмежень для іноземних капіталовкладень. Таким чином, можливості пошуку взаємовигідних сфер для співпраці Чернігівської і Гомельської області практично необмежені.

Не менш вигідним для Чернігівщини може бути співробітництво в рамках Єврорегіону «Дніпро» з Брянською областю Російської Федерації. Вигідне положення Брянської області, сусідство двох країн і чотирьох областей Російської Федерації сприяє встановленню різнобічних широких економічних, наукових і культурних зв'язків та стає одним з найважливіших факторів розвитку міжнародного співробітництва. В рамках Єврорегіону «Дніпро» має бути ефективно задіяний виробничий та науково-технічний потенціал Брянської області.

Крім загальної характеристики торгово-економічного співробітництва слід відзначити окремі приклади співробітництва, такі як, наприклад, робота ТОВ «Техноторг», котре в с. Іванівці Чернігівського району облаштувало виставковий майданчик, де можна побачити і придбати продукцію заводів: «Гомельсільмаш», «Мінський тракторний завод», «Бобруйськкагромаш», «Амкадор» та російських заводів – «Ростсільмаш», «Автодизель», «ГАЗ», «КамАЗ».

Основними проблемами у сфері транскордонного співробітництва, які, зокрема, стосуються Єврорегіону «Дніпро» є:

- тенденції депресивності, притаманні окремим прикордонним територіям та на-

селеним пунктам, у тому числі втрачені промислові й сільськогосподарські напрацювання, незадовільний рівень інфраструктури, бюджетна несамодостатність, старіння населення;

- відсутність гармонізованого законодавства України, Російської Федерації та Республіки Білорусь у сфері транскордонного співробітництва;

- існуючі проблеми перетину кордону жителями прикордонних територій;

- інертність адмінтериторій регіону, віддалених від прикордоння, до реалізації заходів та проектів транскордонного співробітництва з Республікою Білорусь та Російською Федерацією;

- нерозповсюдженість дії європейських фінансових інструментів на регіони, що не межують з Європейським Союзом;

- відсутність пільг та преференцій для суб'єктів господарювання, що здійснюють свою діяльність в рамках єврорегіонів;

- бездіяльність більшості сільських та селищних рад щодо пошуку грантових коштів для поліпшення добробуту населених пунктів, відсутність відповідних громадських організацій з розвитку;

- практична відсутність міжрегіонального он-лайн спілкування.

Задля подолання вищезазначених проблем ми пропонуємо вдатися до наступних заходів.

По-перше, необхідно розробити документ, в якому будуть визначені концептуальні засади подальшого функціонування Єврорегіону «Дніпро», основні напрями діяльності, засоби та методи, необхідні для їх досягнення, відповідальні виконавці, очікувані результати та методика оцінювання ступеня їх досягнення. Формування такої стратегії забезпечить підвищення ефективності і результативності функціонування Єврорегіону.

При формуванні даного документу необхідно враховувати всі ініціативи органів державної влади, органів місцевого самоврядування, приватних та державних установ та організацій, ділових кіл, різноманітних спілок, громадських організацій. При цьому вищезазначені учасники транскордонного співробітництва повинні враховувати власні інтереси, цілі і можливості, а також вплив своєї діяльності на досягнення мети транскордонного співробітництва. Результатом стане активізація участі у діяльності Єврорегіону широкого кола установ і організацій, окремих міст і районів, створення умов для стимулювання місцевих ініціатив, розви-

ток прямих транскордонних контактів по різних напрямках.

По-друге, необхідно створити українське Національне бюро Секретаріату Єврорегіону «Дніпро». Наразі функції даного органу виконує департамент економічного розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації, який не може в повному обсязі виконувати необхідні функції, оскільки не має таких повноважень. Юридичне оформлення українського Національного координаційного бюро Секретаріату дозволить вирішити питання, пов'язані зі створенням координуючого центру транскордонного співробітництва в Чернігівській області.

По-третє, необхідно забезпечити членство Єврорегіону «Дніпро» в Асоціації Європейських Прикордонних Регіонів. Наразі Єврорегіон має статус спостерігача в АЄПР, що не дає можливості в повному обсязі залучати консультативну, методичну, фінансову допомогу.

По-четверте, необхідно створити передумови для залучення іноземних інвестицій через Єврорегіон «Дніпро». Для забезпечення таких передумов важливим є виконання наступних завдань: створення інвестиційно-консультативних центрів; розповсюдження інформації щодо інвестиційного потенціалу регіону; поширення сфери діяльності взаємних представництв; робота з Асоціацією Європейських Прикордонних Регіонів по залученню коштів міжнародної технічної допомоги; вивчення досвіду залучення іноземних інвестицій в інших євро регіонах; робота

з міжнародними фінансовими установами та організаціями як ознака стабільної ситуації в області; підготовка проектів для до фінансування щодо навчання роботі з іноземними інвесторами, пошуку дієвих бізнесових ідей.

По-п'яте, необхідно створити мережу агентств регіонального розвитку та розробити проекти у рамках Єврорегіону «Дніпро». Мережа обласних, районних і міських агентств регіонального розвитку сприятиме розвитку місцевих ініціатив та забезпечить умови для створення установ, що розроблятимуть та реалізовуватимуть проекти у рамках Єврорегіону. Агенства будуть розробляти та реалізовувати конкретні проекти, в той час як координуючі органи будуть проводити діяльність, спрямовану на регламентацію та регулювання даних проектів.

Отже, зважаючи на сучасні тенденції розвитку світового господарства, враховуючи особливості та історично складені традиції економічного функціонування кожного окремо взятого національного регіону, слід моделювати його подальший розвиток та підвищення рівня конкурентоспроможності з врахуванням положень теорій, представлених у концепціях конкурентоспроможності регіону.

Для ефективного розвитку регіонального економічного співробітництва Чернігівської області слід вдосконалити механізм функціонування Єврорегіону «Дніпро», а також впровадити нові інструменти державного регулювання регіонального економічного співробітництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антонюк Л.Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації. / Л.Л. Антонюк. – К.: КНЕУ, 2004. – 276 с.
2. Бандман М.К. Исходные позиции методических положений по использованию моделей ТПК в предплановых исследованиях // Методы и модели регионального анализа / Под ред. Зверева. – Новосибирск: ИЭиОПП, 1977. – С.98-112.
3. Брыкова И.В. Концепция нового регионализма в контексте повышения международного конкурентного статуса региона / И.В. Брыкова // Сборник материалов IV международной научно-практической конференции «Динамика научных исследований 2005», Днепропетровск, 20-30 июня 2005 г. – Д.: Наука і освіта, Т.19. Региональная экономика. – 2005. – С.15-18.
4. Гранберг А.Г. Основы региональной экономики. / А.Г. Гранберг. – М.: ГУ ВШЭ, 2004. – 493 с.
5. Декларация щодо регіоналізму в Європі – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.aer.eu/fileadmin/user_upload/PressComm/Publications/DeclarationRegionalism/.dam/110n/ua/DR_UKRAINE%5B1%5D.pdf
6. За даними офіційного сайту Департаменту економічного розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://economy.cg.gov.ua/index.php?id=6533&tp=1&pg=>
7. Грина Брикова. Концепція міжнародної конкурентоспроможності національного регіону та її практичний вимір / Грина Брикова // Міжнародна економічна політика. – 2006. – №4 2006 – С.29-53.
8. Казанський Н.Н., Степанов П.Н. В.И. Ленин и территориальная организация производственных сил СССР // Территориальные производственные комплексы / Под ред. Н.Н. Казанского. – М.: Мысль, 1970. – С.3-17.
9. Нейсбит Дж. Мегатренды: десять новых тенденций, трансформирующих нашу жизнь. / Дж. Нейсбит – 1982. – 34 с.
10. Пилипенко И.В. Конкурентоспособность стран и регионов в мировом хозяйстве: теория, опыт малых стран Западной Европы / И.В. Пилипенко. – Смоленск: Ойкумена, 2005. – 496 с.